

5. Для розвитку дрібної моторики, важливо також, щоб дитина регулярно займалась різноманітними видами продуктивної діяльності. Це малювання, аплікація, конструювання, викладання візерунків із мозаїки, ліплення тощо [6].

Отже, ранній вік є сензитивним для розвитку мовлення дитини раннього віку. Найважливішим досягненням раннього дитинства є опанування рідною мовою, вироблення вміння користуватися нею як засобом пізнання навколишнього світу і себе, засвоєння набутого людством досвіду, спілкування і взаємодії людей. Педагог повинен знати про сензитивний період розвитку мовлення для того, щоб в повній мірі використовувати його можливості. Оскільки розвиток мовлення дітей у ранньому віці зумовлений ситуативно-діловою формою спілкування з дорослим, у якій спілкування опосередковане предметними діями, то педагог має забезпечити дитині можливості для мовленнєвої практики під час оволодіння предметною діяльністю. Крім того, доцільно розвивати дрібну моторику рук дитини за допомогою ігор та вправ.

Список використаних джерел

1. Бондар В.І., Ільченко А.М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі: навч. посіб. Полтава: РВВ ПДАА, 2009. 252 с
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dutkevych_Tetiana/Dytiacha_psykholohiia.
3. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Академ-видав, 2008. 432 с.
4. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 296 с.
5. Матвієнко С. І. Актуальні проблеми розвитку дитини раннього віку : навч.-метод. посібн. / С. І. Матвієнко. Ніжин, НДУ ім. М.Гоголя, 2015. 75 с.
URL:<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hPM8ehe7BnwJ:lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/70/1/Komplex%2520ranniy%2520vik.doc&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>
6. Шеремет М. К. Логопедія : підручник / М. К. Шеремет, С. Ю. Конопляста. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 672 с.

АРТ-ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ольга Музика, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Н. Л. Тодосієнко, кандидат педагогічних наук, старший викладач
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ART EDUCATION AS A MEANS OF CREATIVE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

Olga Muzyka, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** У статті розкрито зміст та педагогічний потенціал арт освіти як процесу естетичного виховання та засобу творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку. Подано рекомендації до організації мистецького простору в закладі дошкільної освіти; розкрито механізм використання рефлексійного підходу до мистецької взаємодії педагога й дітей під час художньо-продуктивного образотворення.*

***Ключові слова:** арт освіта, естетичне виховання, образотворче мистецтво, мистецький простір, творчий розвиток дітей старшого дошкільного віку.*

***Abstract.** The article reveals the content and pedagogical potential of art education as a process of aesthetic education and a means of creative development of older preschool children. Recommendations for the organization of an art space in a preschool education institution are*

provided; the mechanism of using a reflective approach to the artistic interaction of the teacher and children during artistic and productive image creation is revealed.

Key words: *art education, aesthetic education, visual arts, artistic space, creative development of older preschool children.*

Вагомим змістом дошкільної освіти сьогодні виступає направлена на загальний і художньо-естетичний розвиток особистості дитини педагогічна система адаптованих художньо-практичних знань, умінь, навичок, досвіду та ціннісного ставлення до мистецтва, а також набуття досвіду художньо-творчої діяльності. Так, дошкільна освіта дітей уявляє процес і результат засвоєння певних властивостей навколишньої дійсності і світу, які відтворені у різноманітних художніх, музичних образах, образах поезії і літератури.

Природною та необхідною умовою постають традиційні підходи та інновації в галузі мистецької освіти, її розвитку відповідно до загальних та естетичних потреб сучасного демократичного суспільства. Творча організація мистецького простору в закладі дошкільної освіти, як ніколи вимагає нових сучасних підходів. Вони спрямовані на широке розкриття алгоритму мистецької взаємодії педагога й дітей, особливо старшого дошкільного віку.

У сучасних дослідженнях вченими розглядаються філософські і психологічні засади художньої творчості (І. Бех, Г. Васянович, В. Кудін, Н. Гавриш). Творчі ідеї застосування і удосконалення технологій художнього розвитку в освіті дітей дошкільного віку набувають подальшої розробки в працях із теорії та методики педагогіки загальної та мистецької та арт освіти дітей. Педагогічний та розвивальний потенціал мистецтва і арт-освіти відображається у працях Н. Ветлугіної, Л. Дабіжі, О. Половіної, І. Кондратець, Л. Ліхницької, Л. Міщенко, Л. Старовойт, О. Рудницької, Н. Тодосієнко, О. Шикиїнської, Г. Шевченко.

Отже, арт-освіта емоційно орієнтується на художньо-творчий розвиток дітей. Вона надає можливість широкого використання художньо-педагогічних технологій. Таким чином, «сприяючи збереженню мистецьких загальнолюдських цінностей, інновації несуть у собі відмову від усього застарілого, закладають підвалини соціальних перетворень, у край необхідних для формування вчителів нової формації» [2, с. 89]. В арт-освіті дітей дошкільного віку науковці пропонують використання методу багатоканального сприймання, в якому передбачено засвоєння дошкільниками інформації шляхом активізації усіх органів чуття, наукові розробки і практичні рекомендації використання цього методу; представляють рекомендації до методики організації мистецького простору в сучасному закладі дошкільної освіти; чітко розкривають механізм використання рефлексійного підходу до мистецької взаємодії педагога й дітей під час художньо-продуктивного образотворення. Вибір правильного означення основних векторів роботи педагогів в освітньому процесі закладу дошкільної освіти передбачають напрями реалізації новітніх технологій образотворення. В мистецькій діяльності дітей дошкільного віку треба пропонувати альтернативні орієнтири художнього супроводу, «супровід-співробітництво та супровід-ініціювання, а також орієнтацію вихователів на застосування діяльнісно-пошукової моделі організації артосвіти» [5, с.74].

Арсенал образотворчих технік і засобів малювання завжди урізноманітнює заняття з дітьми, розслабляє, налаштовує малечу на позитивний лад, гармонізує душевний стан дитини дошкільного віку, постає засобом релаксації, арт-терапії. Слід розкрити низку сучасних методик використання альтернативних художніх технік Л. Міщенко – «Мистецька освіта дітей дошкільного віку – сучасний погляд»; В. Лобода – «Інформаційно-комунікаційні технології – засіб художньо-естетичного розвитку дошкільників». Свій власний досвід щодо впровадження технологій художньо-творчого розвитку з дітьми дошкільного віку подають педагоги: С. Топчій – вихователь Великобубнівського дошкільного навчального закладу «Центр розвитку дитини «Берізка» – використання арт-технології «Чарівна мандала» в художньо-творчому розвитку дошкільників», педагогічні онлайн-майстерні: «Чарівні мандала із ниток» – Л. Гриценко. О. Команова, музичний керівник комунального дошкільного навчального закладу «Червона шапочка» Білківської сільської ради

Тростянецького району («Кольорова музика» в арт-освіті дітей дошкільного віку») застосовує досвід упровадження арт-технологій, формування художньо-продуктивної компетентності у дітей дошкільного віку продемонстровано в її авторській методиці «Музично-кольоровий вернісаж». Також, О. Іванченко, вчитель-дефектолог Комунальної установи Сумського спеціального реабілітаційного навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа 1 ступеня – дошкільний навчальний заклад №34» Сумської міської ради, використовується «Імаготерапія» – засіб корекційно-реабілітаційної роботи та розвитку творчого потенціалу дітей». Однією з арт методик є «Осінній калейдоскоп» – педагогічна онлайн-майстерня з елементами вільного образотворення, яку пропонує у своїй роботі з дітьми вихователь Сумського дошкільного навчального закладу № 40 «Дельфін» О. Янкілевич.

Дитина в ігровій формі має навчитися розуміти почуття та емоції оточуючих її людей. Педагогу слід навчати дітей усвідомлювати та виявляти власні емоції. Однозначно, дієвим засобом в цьому процесі постає сила мистецтва. Проте звичайних традиційних мистецьких занять для активного розвитку творчості дітей, пріоритетом яких являється формування технічних навичок, замало. Частково вони спрацьовують на правильне розв'язання цього завдання. Альтернативним методом є художньо-педагогічне спілкування з дітьми дошкільниками за сучасною новітньою технологією образотворення. Цікавими є альтернативні художні техніки, деякі з них назані вище: free painting, пластичне та конструктивне образотворення, техніка «Створення мандал» (у перекладі «коло», «диск», «Малюємо небо», «Малюємо зорі» проєктивні техніки, техніка розвитку творчих здібностей дошкільників «Моя сім'я в образі квітів», техніка «Малювання аквареллю на воді», арт техніка «Оцінка і критика», техніки «Малювання на вологому папері», «Акватипія» – це ще одна цікава для дітей художня техніка малювання водяними фарбами, техніка «Малювання олією» – це ще один цікавий і неважкий спосіб самовираження дитини і можливість трансформувати власні переживання і враження.

Вибір арт технік дуже великий задля мистецької освіти дітей дошкільного віку. Педагог також має можливість обирати, робити власний вибір. Діти завжди мають відчувати успіх, переконувалися у своїх уміннях та вправності, їх робота повинна бути систематичною, творчою. Можна організувати організувати художньо-продуктивне образотворення, застосувати різні художньо-педагогічні технології образотворення, музичний супровід творчого процесу з використанням означених технік, методу малювання музики для дітей дошкільного віку, фонову і функціональну музику під час роботи з дітьми, що підсилить емоційність процесу та його результат.

Важливим кроком є використання художніх інформаційно-комунікаційних технологій в процесі застосування освітніх ситуацій у процесі групової образотворчої діяльності діяльності з дітьми дошкільного віку теж є важливим чинником творчого розвитку [4], нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку [1], використання арт-технологій в роботі з дітьми з особливим освітніми потребами. Розвиток творчих здібностей обдарованих дітей є не менш важливим для педагогічної уваги вихователя дошкільного навчального закладу [3]. Формування естетичного сприймання та естетичного ставлення до природи і оточуючого середовища засобами образотворчого мистецтва у старших дошкільників є надзвичайно актуальним в сучасних умовах [3]. Розвиток у дітей дошкільників художньо-творчих здібностей у старшому дошкільному віці засобами декоративно-ужиткового мистецтва розглядає у своїх наукових працях Л. Старовойт [8]. Підготовка майбутніх педагогів до творчої роботи з дошкільниками засобами комплексного використання мистецтва, музичного виховання на формування естетичної культури дітей дошкільного віку опрацьована в наукових роботах Л. Ліхійської [8], О. Поповської [10], Н. Тодосієнко [9], Г. Шевченко.

Таким чином, в статті нами висвітлено приклади арт-технік і технологій художньо-творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку, подані практичні рекомендації щодо їхнього використання в арт-освіті дітей. Пропонуються альтернативні орієнтири

методичного супроводу мистецької діяльності, зокрема – супровід-співробітництво і супровід-ініціювання в творчій діяльності дітей дошкільного віку, а також орієнтація педагогів-вихователів на використання діяльнісно-пошукової моделі в організації педагогічної системи арт-освіти. Також слід правильно організовувати функціонування мистецького простору в закладах дошкільної освіти; розкривати механізми використання рефлексійного підходу до мистецької взаємодії педагога-вихователя і дитини в процесі художньо-продуктивного образотворення та творчої самореалізації.

Список використаних джерел

1. Дабіжа Л. П. Нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Наукові записки. Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів та студентів*. Вінниця, 2018. С.66–70.

2. Дабіжа Л. П., Дабіжа К. Л., Комарівська Н. О. Використання арт-технологій в роботі з дітьми з особливим освітніми потребами. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. Вип. 64. 2022. С.64-71.URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/issue/view/1901>.

3. Демченко О. П. Розвиток творчих здібностей майбутніх вихователів обдарованих дітей. *Сучасна освіта – доступність, якість, визнання: збірник наукових праць міжнародної науково-методичної 65 конференції, 14–15 листопада 2018 року, м. Краматорськ / під заг. ред. д-ра техн. наук., проф. С. В. Ковалевського*. Краматорськ : ДДМА, 2018. С.81–84

4. Імбер В. І., Карук І. В., Колеснік, К. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час застосування освітніх ситуацій у процесі групової діяльності з дітьми дошкільного віку. *International scientific conference «Modernization of educational system: world trends and national peculiarities»*. Kaunas: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2018 С. 138-140.

5. Колеснік К., Комарівська Н., Карук І., Пахальчук Н. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобами театралізації. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Вип.17(2). Слов'янськ, 2022. С. 104-115.

6. Половіна О. А., Кондратець І. В. Нові підходи до формування художньо-практичної компетентності майбутніх вихователів. *Народна освіта* : Електронне наукове фахове видання. Випуск № 2 (38), 2019 р. Розділ «Педагогічна наука». URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5789

7. Половіна О. А. Формування естетичного ставлення до природи засобами образотворчого мистецтва у старших дошкільників : Дис... канд. наук: 13.00.08. Київ, 2007. 248 с.

8. Старовойт Л. В., Ліхницька Л. М. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. Вип. 64. С.147–160.

9. Тодосієнко Н. Л. Підготовка майбутніх педагогів до творчої роботи з дошкільниками засобами комплексного використання мистецтва. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: мат-ли міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. ВДПУ імені Михайла Коцюбинського* «Вінниця, 2015. С.374–378.

10. Шикирінська О. А. Вплив музичного виховання на формування морально-естетичної культури дітей дошкільного віку. *Науковий журнал «Педагогічні науки»*, Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2019. Випуск 74. С. 36–40.

11. Demchenko O., Stakhova I. EUROPEAN EXPERIENCE IN ORGANIZING THEATRICAL ACTIVITIES IN PRIMARY SCHOOL TEACHERS TRAINING (BASED ON THE RESULTS OF THE JEAN MONNET MODULE PROJECT 620252-EPP-1-2020-1-

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Наталія Огінська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: М. В. Вацьо, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ANALYSIS OF THE PROBLEM OF PATRIOTIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN

Nataliia Oginska, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті проаналізовано погляди зарубіжних та вітчизняних культурно-освітніх діячів минулого. Зроблено історико-педагогічний аналіз проблеми патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Розглядаються погляди Я. Коменського, Г. Ващенко, О. Духнович, С. Русової, Г. Сковороди, В. Сухомлинського щодо засобів національно-патріотичного виховання старших дошкільників.

Ключові слова: патріотичне виховання, діти старшого дошкільного віку, С. Русова, Я. Коменський, В. Сухомлинський.

Abstract. The article analyzes the views of foreign and domestic cultural and educational figures of the past. A historical and pedagogical analysis of the problem of patriotic education of older preschool children was conducted. The views of Ya. Komensky, G. Vashchenko, A. Dukhnovych, S. Rusova, G. Skovorody, V. Sukhomlinsky regarding the means of national-patriotic education of older preschoolers are reviewed.

Key words: patriotic education, children of senior preschool age, S. Rusova, Ya. Komensky, V. Sukhomlinsky.

Для здійснення пошуків нових шляхів і засобів рішення проблеми патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку призводить до ґрунтовного вивчення та творчого використання спадщини зарубіжних і вітчизняних культурно-освітніх діячів минулого.

Одним з найперших серед видатних зарубіжних педагогів, мислителів сутність, теоретичні основи патріотичного виховання розкрив чеський педагог Я. Коменський. На його думку зміст цього поняття повинен базуватися на ідеї народності, яка включає «вимоги навчання рідною мовою, виховання людяності, гуманності, прагнення сформувати таку людину, яка вище за все ставить благополуччя своєї батьківщини і готова пожертвувати собою заради її свободи і незалежності» [8, с. 163].

Філософ і педагог Г. Сковорода акцентував значення патріотичного виховання. Він неодноразово відстоював ідеї народності, вчив народ як жити, працювати, виховувати дітей, наголошував що «кожен повинен знати свій народ, а в народі пізнати себе» [40]. Він розглядав патріотизм як складне і багатогранне почуття до Батьківщини, в якому органічно переплітається любов до рідної природи, рідної мови з усвідомленням патріотичного обов'язку перед своїм народом [2, с. 201].

Видатний педагог і реформатор педагогічної науки, уродженець Чернігівщини, К. Ушинський, аргументуючи принцип «народності» виховання, доводив педагогам важливість при виборі форм, методів і змісту педагогічної діяльності враховувати в освітньому процесі національні особливості. К. Ушинський вважав, що «система виховання породжується історією народу, його матеріальною та духовною культурою» [7, с. 94].

Першочергове значення у педагогічній системі К. Ушинського призначалося патріотичному вихованню, оскільки почуття народності в людині найсильніше: «Як немає